

3

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston esitys kaupunginhallitukselle Talin luonnonsuojelualueen perustamisesta sekä hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymisestä (a-asia)

HEL 2023-013282 T 11 01 04

Esitysehdotus

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto esittää kaupunginhallitukselle ja edelleen Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Talin luonnonsuojelualueen perustamista sekä alueen hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksymistä vuosille 2025–2034.

Esittelijän perustelut

Hakemus Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle Talin luonnonsuojelualueen perustamiseksi.

Suojelun perusteet ja tarkoitus

Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 (https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/asuminen-ja-ymparisto/luonto/Luonnonsuojeluohjelma_uusin_2021.pdf) on esitetty luonnonsuojelualueen perustamista Talin rantalehtoon ja Mätäjoen varteen. Luonnonsuojeluohjelmassa suojelun tarkoituksena on määritellyt linnustollisesti ja kasvistollisesti arvokkaan luhta- ja lehtoalueen säilyttäminen.

Suojeltavaksi esitettävällä alueella täyttyvät luonnonsuojelulain 43 §:ssä mainitut luonnonsuojelualueen perustamisen yleiset edellytykset: ”alueella elää tai on uhanalainen, harvinainen tai harvinaistuva eliölaji, eliöyhteisö, luontotyyppi tai ekosysteemi”, ”luontotyypin tai eliölajin suotuisan suojelutason säilyttäminen tai saavuttaminen sitä vaatii”, ”alueella on erityistä merkitystä luontotyyppien tai eliölajien mahdollisuuksille sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin” sekä ” alueella on erityistä maisemallista arvoa”. Suojelulla turvataan erittäin uhanalaisiksi luokiteltuja luontotyyppisiä sekä maisemallisesti Talin kartanon läheistä arvokasta virtavesimaisemaa. Perustettavan luonnonsuojelualueen kohdalla sijaitsee muinaismuistolain (295/1963) perusteella rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös: Taliby (Tali) Martas ja Reimars joka on historiallisen ajan kyläpaikka.

Alueen sijainti ja rajaus

Alue sijaitsee Länsi-Helsingissä Munkkivuoren ja Vermon välissä. Alueen läpi virtaa Mätäjoki, joka on merkittävä vaelluskalojen lisääntymisalue. Talin sijainti viher- ja siniverkoston osana on tärkeä kohdassa, jossa kahden kaupungin mantereiset ja mereiset luonnot yhdistyvät laajemmaksi kokonaisuudeksi muodostaen ekologista verkostoa Helsingistä Espooseen.

Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 suunniteltua rajausta on tarkistettu suojelun valmistelussa. Rajausperusteina on käytetty luontotyyppien luonnontilaisuutta, kiinteistöjen rajoja, virtaveden suojavyöhykettä, ulkoilureittien sijaintia sekä uhanalaisten lajien esiintymisalueita. Aluetta rajattiin laajemmaksi kuin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 erityisesti alueen kaakkois- ja eteläosassa sijaitsevan tärkeän matelija- ja sammakkoeläinalueen ja kansalaisilta tulleiden viitasammakkohavaintojen perusteella. Viitasammakko on Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) tiukkaa suojelua edellyttävät eliölaji.

Suunnitellun luonnonsuojelualueen pinta-ala on 16,2 ha.

Luonnonsuojelualueen rajausta on esitetty liitteenä 1.

Valmistelu

Helsingin kaupungin ympäristönsuojelu ja ohjaus -yksikkö tilasi Luontoselvitys Metsänen Oy:ltä putkilokasvi- ja luontotyyppiselvityksen vuonna 2022 ja hoito- ja käyttösuunnitelman vuonna 2023. Putkilokasvi- ja luontotyyppitietoa täydennettiin hoito- ja käyttösuunnittelun aikana.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten kutsuttiin koolle keväällä 2023 ohjausryhmä, johon kuului edustajia kaupunkiympäristön toimialalta ympäristöpalveluista, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelupalveluista, asemakaavoituksesta ja kunnossapidosta sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalta. Ryhmä kokoontui kolme kertaa ja lisäksi ryhmä kävi erilaisilla kokoonpanoilla maastokäynneillä suunnittelemassa eteläosan rajausta, katsomassa aluetta virtavesikunnostusten ja vaelluskalojen elinympäristön kannalta. Lisäksi valmistelija neuvotteli kaupunginmuseon ja puiston hoidon asiantuntijoiden kanssa.

Hoito- ja käyttösuunnitelmasta järjestettiin 24.4.2024 yleisötilaisuus lähi- sekä Teams -tilaisuutena. Tilaisuudessa oli mahdollisuus kommentoida suunnitelmaa ja esittää kysymyksiä alueesta. Suunnitelma oli ennen tilaisuutta nähtävillä kaupungin verkkosivuilla ja suunnitelmasta pystyi jättämään etukäteen kysymyksiä tai kommentteja sähköpostina valmistelijalle yleisötilaisuudessa käsiteltäväksi.

Luonnonsuojelualan perustamisesityksestä sekä hoito- ja käyttösuunnitelmasta ja yleisötilaisuudesta ja kannanoton jättämisaikasta ilmoitettiin sähköpostiviestinä Helsingin luonnonsuojeluyhdistykselle (Helsy ry), Helsingin Seudun Lintutieteelliselle Yhdistykselle (Tringa ry), Helsingin perhokalastajille, Helsingin Golf-klubille, Helsingin suunnistajille, asukasyhdistyksille ja Virtavesien hoitoyhdistykselle (Virho ry). Kannanottoja jättivät Helsy, Virho ja Helsingin perhokalastajat. Kannanottojen sisältö ja vastineet on esitetty erillisessä taulukossa (liite 4).

Hoito- ja käyttösuunnitelma on esityksen liitteenä 2.

Kiinteistötiedot ja omistus

Tuleva luonnonsuojelualue sijaitsee viidellä Helsingin kaupungin omistamalla kiinteistöllä 91-428-3-2 Reimars, 91-428-1-104 Lassas, 91-30-9903-20 Kielosaarenpuisto, 91-428-876-2 sekä 91-428-876-3 vesialue. Lainhuutotodistukset ovat esityksen liitteenä 3.

Kaavoitus ja muut aluesuunnitelmat

Talin perustettava luonnonsuojelualue sisältyy asemakaavaan 11120, Talin siirtolapuutarhan kohdalla Mätäjoen ranta-alueet sisältyvät asemakaavaan 10070, suunnitellun luonnonsuojelualan eteläosassa on voimassa oleva asemakaava 9420 ja Mätäjoen keskellä kaava vaihtuu asemakaavaan 9235. Helsingin yleiskaavassa 2016 perustettava luonnonsuojelualue on merkitty virkistys- ja viheralueeksi.

Korvaus

Helsingin kaupunki ei hae korvausta luonnonsuojelualan perustamisesta.

Luonnon monimuotoisuus

Luontotyypit ja kasvillisuus

Helsingin mittakaavassa Talin luonnonsuojelualue on kokonaisuudessaan lajirikas ja vaihteleva alue, joka muodostuu pikkujoen ympärille luhtina ja lehtoalueina sisältäen merkittäviä luontotyyppisiä ja putkikasveja. Helsingin toiseksi suurimpana virtavetenä Mätäjoki ja sen lajirikkaat varret ovat luonnoltaan arvokkaita ja muodostavat keskelle asutusta merkittävän ekokäytävän. Mätäjoki kuuluu luontotyyppiin ”savi- maan purot ja pikkujot”, joka on Etelä-Suomessa äärimmäisen uhanalainen (CR) luontotyyppi.

Mätäjoki on myös suurin Helsingin purovesistöistä. Mätäjoella on tärkeä historiallinen ulottuvuus entisenä Vantaanjoen uomana, jonka

laaksossa on ollut kyliä ja kartanoita viimeistään keskiajalta lähtien. Talin luonnonsuojelualue tarjoaa kaupungin asukkaille luontoelämyksiä ja virkistytymismahdollisuuksia läpi vuoden. Alueella yhdistyy luonnontilainen pohjoispuolen puromainen virta ja länsilaidan käsitelty ja ruopattu jokisuisto.

Talin rantalehdon ulkoilualueella esiintyy kookkaita ja monipuolista pääasiassa lehtipuista koostuvaa puustoa kuten koivuja, vaahteroita, haapoja ja valtakunnallisesti uhanalaisia vuorijalavia. Lehtipuiden aluskasvustossa huomionarvoiset putkilokasvit kuten pystykiurunkannus, lehtotähtimö, lehtopalsami, rantayrtti ja lehtokorte muodostavat monimuotoisen elinympäristön, jonka seasta löytyy runsaasti lahoppua. Lahopuut luovat arvokkaita metsäelinympäristöjä kääville ja kovakuoriaisille.

Merkittävä lajisto

Suunniteltu luonnonsuojelualue kuuluu Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmän tärkeisiin lintualueisiin (Iso-Huopalahti), arvokkaisiin kääpä- ja orvakka-alueisiin (arvoluokka I), liito-oravan ydinalueisiin (19/2016), arvokkaisiin kasvillisuus- ja kasvistokohteisiin (Mätäjokisuunluhta), matelija- ja sammakkoeläinkohteisiin (Iso Huopalahti), Suomen tärkeisiin FINIBA-alueisiin (Laajalahti - Huopalahti - Vanhankaupunginlahti), lepakkokohteisiin (Tali), arvokkaisiin luonnonympäristöihin (Iso Huopalahti ja Talin lehdot) ja arvokkaisiin metsäkohteisiin (Tali).

Alueen merkittävintä ja huomionarvoista lajistoa löytyy erityisesti linnuista sekä pesivinä, että talvehtivina. Talvella alueella on tavattu muun muassa useita tikkalajeja sekä uhanalaisia lajeja. Kesällä vesilinnut, rantametsien ja lehtojen lajit ovat hyvin edustettuina. Lepakkolajeista mainitaan havaitun pohjanlepakko, vesisiippa ja pikkulepakko sekä korvayökkö.

Liito-orava tavataan alueella ja lajille on rajattu sinne neljä ydinaluetta. Viitasammakosta on tehty havaintoja Iso Huopalahdelta. Alueen läpi virtaava Mätäjoki on valtakunnallisesti uhanalaisen meritaimenen, joka on nykyään joen koski- ja virtapaikoissa valtakalalaji, tärkeä lisääntymisalue. Mätäjoki tarjoaa myös otollisen lisääntymisalueen virrassa kuteville särkikaloille ja hauelle. Virrassa sekä aikuisina että toukkina esiintyvät surviaiset, kaksisiipiset ja sirvikkäät ovat monien kalalajien poikasten pääasiallista ravintoa.

Alueen käyttö ja saavutettavuus

Talin alue on tärkeä lähivirkistysalue Talinrannan, Munkkivuoren ja Pajamäen asukkaille, mutta myös Espoon ja Helsingin välillä alueen kaut-

ta kulkeville ihmisille. Alueen poikki kulkee ulkoilureitti Munkkivuoresta Talin kartanon kautta Pajamäkeen. Toinen pääreitti kulkee Talinrannasta rantaa pitkin Iso Huopalahdelle ja edelleen kohti Leppävaaraa. Myös Mätäjoen vartta kulkee ulkoilureitti Talin kartanolta Pitäjänmäelle.

Alueen tärkeimpiä virkistyskäyttömuotoja kesäaikana ovat ulkoilu, pyöräily, koirien ulkoiluttaminen, lintujen tarkkailu sekä golf. Talvella golfkentällä kiertää hiihtolatu, jonka lähtöpiste on lähellä Talin tennishalleja. Hyvinä lumitalvina latua on pidetty auki pitkään, ja se on ollut erittäin suosittu.

Taimenten kutuaikaan lokakuussa kudun tarkkailusta on tullut vuosi vuodelta kasvava koko perheen harrastus, ja Helsingin perhokalastajat ry:n järjestämistä avoimista talkoista on myös tullut suosittuja. Mätäjoen länsipuolella alueeseen rajautuu Talin siirtolapuutarha. Viereisen Iso Huopalahden alueella on lisäksi frisbeegolf-rata, koirapuisto ja raviurheilutoimintaa.

Alueen pohjoisosa on hyvin saavutettavissa Pitäjänmäen kautta, ja useat linja-autoreitit ja pikaraitiotie kulkevat alueen vierestä. Eteläosaa lähimmät linja-autojen pysäkit ovat Pajamäessä ja Talinrannassa ja pikaraitiotien lähin pysäkki on Vermon raviradan pohjoispuolella. Alueen lähistöllä on pysäköintipaikkoja Talin urheilupuistossa, Talin kartanolla sekä Vermon puolella.

Uhkatekijät

Talin alueen merkittävimpiä uhkatekijöitä ovat laajalti levinneet vieraslajit sekä alueen kuluminen/tallaantuminen ja häiriö liiallisen käytön takia. Virran yläjuoksulta kulkeutuu vieraslajien siemeniä ja hulevesien mukana teollisuuden päästöjä ja jätevesipäästöjä. Lisäksi alueella esiintyvät minkki ja supikoira käyttävät maassa pesiviä lintuja sekä niiden poikasia ravintonaan.

Alueen virkistyskäyttö todennäköisesti lisääntyy entisestään ja siihen liittyy myös uhkatekijöitä. Roskaaminen, kuluminen sekä häiriöt saattavat lisääntyä. Vieraskasvilajeja alueella esiintyy paikoin hyvinkin runsaasti ja tämä näkyy jo alueen luontaisessa kasvillisuudessa. Torjuntatoimilla on kiire ja ensimmäisten torjuntojen jälkeen tilannetta tulee seurata ja tarvittaessa poistaa vieraslajeja säännöllisesti.

Viereisen vanhan kaatopaikan erilaisista haitta-aineista ei ole tietoa, eikä siitä onko niitä jo levinnyt ja sedimentoitunut Mätäjokeen.

Alueen rantaluhdat ovat kasvamassa umpeen ja pajukoitumassa, mikä on vaikuttanut luontotyypin yksipuolistumiseen.

Hoito- ja käyttösuunnitelma

Luonnonhoidon suunnitelma

Esitettävillä toimenpiteillä pyritään torjumaan alueen runsasta vieraskasvilajistoa sekä ohjamaan ihmisten liikkumista pois kulutusherkiltä ja arvokkaimmilla kasvillisuus- ja linnustokohteilta. Lisäksi mahdollistetaan alueen kalojen, erityisesti taimenen, elinolosuhteiden parantaminen jatkossakin.

Alueen roskaantumistilanne on myös suositeltavaa selvittää ja poistaa sellaiset roskat, jotka on mahdollista poistaa aiheuttamatta merkittäviä vaurioita kasvillisuudelle tai maapohjalle. Toimenpide voidaan toteuttaa lintujen pesimä- ja kasvien kasvukauden ulkopuolella.

Hoito- ja käyttösuunnitelmalla on tarkoitus myös mahdollistaa edelleen Mätäjoen eliöstön elinympäristökunnostukset, joilla parannetaan virtavesilajien (kalat, vesihyönteiset) elinolosuhteita muun muassa sallimalla tukipenkereiden ja soraikkojen rakentaminen sekä suurimpien jokeen kaatuneiden puiden harkittu poistaminen virtauksen säilyttämiseksi.

Sopiviin tukitörmiiin voidaan myös yksittäisenä lajitoimena rakentaa uhanalaiselle lajille sovelias pesätörmä.

Hoitotoimenpiteiden toteuttamisessa käytetään luontoa mahdollisimman vähän vahingoittavia menetelmiä ja hoitokalustoa.

Virkistyskäytön suunnitelma

Talin alueen virkistyskäyttöä tullaan ohjaamaan opastein kuten jo tällä hetkellä tehdään. Uuden suojelualueen perustamisen myötä pääopasteet päivitetään ja alueelle sijoitetaan uusia opaskylttejä, joissa kerrotaan alueen luonnosta ja historiasta. Golfkentän ja ulkoilijoiden turvallisuuteen on tällä alueella kiinnitettävä erityistä huomiota. Kentälle johtavat polut maisemoidaan ja estetään kulku niille esimerkiksi risuaitaestein. Golfkentästä tiedotetaan varoituskylteillä. Suljettavat polut käydään läpi yhdessä golfkentän asiantuntijoiden kanssa.

Siirtolapuutarha-alueen ja Mätäjoen välissä kulkeva epävirallinen polku alueen pohjoisosassa on ilmeisen suosittu, joten siitä tehdään virallinen reitti. Reitin suunnittelussa otetaan huomioon Mätäjoen herkkä ranta-kasvillisuus. Alueen linnuston tarkkailun mahdollistava tarkkailulava sijoitetaan suojeltavan alueen ulkopuolelle. Lintujen tarkkailulavan kustannukset on kuitenkin huomioitu tämän alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaan sisällytetyissä kustannuksissa ja aikataulussa.

Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi

1. Yleiset rajoitukset

Alueella on kielletty:

- metsänhakkuut ja muut metsänhoitotoimet;
- elävien ja kuolleiden kasvien, kasvinosien ja sienien ottaminen tai vahingoittaminen;
- maa-aineksien tai kaivoskivennäisten ottaminen ja maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen;
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen;
- rakennusten, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen;
- tulenteko, telttailu ja muu leiriytyminen;
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen tai häiritseminen tai niiden pesien hävittäminen ja selkärangattomien eläimien pyydystäminen tai kerääminen;
- kaikenlainen muu toiminta, joka muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti luonnonoloihin tai eliölajien säilymiseen;
- roskaaminen sisältäen kynttilöiden, lyhtyjen tai muiden vastaavien esineiden luontoon jättämisen;
- kaikenlaisten eläin- ja kasvinäytteiden keruu ilman ELY-keskuksen lupaa;
- koirien, kissojen ja muiden lemmikkieläinten irti pitäminen sekä
- kaikenlainen kalastaminen.

2. Liikkumisrajoitukset

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi on kielletty:

- moottoriajoneuvolla liikkuminen, lukuun ottamatta alueen hoidon kannalta välttämätöntä liikkumista sekä
- pyöräily merkittyjen polkujen ulkopuolella.

3. Sallitut toimenpiteet

Edellä olevien määräysten estämättä alueella on sallittua:

- marjojen ja hyötysienien poiminta;

- haitallisten vieraslajien poistaminen maanomistajan luvalla;
- luonnonsuojelualueen rakennepiirteiden ja lajiston kartoittaminen;
- ELY-keskuksen hyväksymän hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen;
- virkistyskäytölle vaarallisiksi arvioitujen puiden ja niiden oksien ta-pauskohtainen poistaminen ELY-keskuksen suostumuksella siten, että järeiden puiden rungot (rinnankorkeuslähimitta yli 20 cm) jätetään la-hopuiksi kasvupaikalleen tai sen läheisyyteen;
- golfkentän toimintaan ja harrastamiseen liittyvät toimet;
- tonttien, ulkoilureittien ja polkujen ylläpitoon ja turvallisuuteen liittyvät toimet;
- olemassa olevien ojien kunnostaminen;
- kunnallistekniikan kunnossapitoon liittyvät toimet sekä
- virtavesilajien elinympäristökunnostukset.

4. Rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen

ELY-keskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen luonnonsuojelualueutta koskevista rauhoitusmääräyksistä, jos poikkeaminen ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja on tarpeen alueen luonnonsuojelun, käytön tai tutkimuksen tai muinaismuiston hoidon kannalta.

5. Hoito- ja käyttösuunnitelma

Luonnonsuojelualueelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa esitetään tarpeelliset toimenpiteet luonnonympäristön hoitamiseksi ja virkistyskäytön ohjaamiseksi. Uudenmaan ELY-keskus vahvistaa hoito- ja käyttösuunnitelman.

Kustannusarvio

Hoito- ja käyttösuunnitelman toteuttaminen edellyttää investointeja, joiden kokonaiskustannuksiksi on arvioitu 129 000 euroa. Jatkuvan kunnossapidon ja hoidon, joka sisältää muun muassa vieraslajien torjunnan ja polkujen ylläpidon, on arvioitu maksavan keskimäärin noin 17 000 euroa vuodessa. Vieraslajien torjunnan kustannusten oletetaan laskevan suunnitelmakauden aikana toimenpiteiden tuottaessa tulosta.

Kannanotot

26.09.2024

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan tuli yhteensä neljä kirjallista kannanottoa. Kannanotot ja niiden vaikutukset hoito- ja käyttösuunnitelmaan on koottu liitteenä 4 olevaan taulukkoon.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan tehdyt muutokset

Kirjallisten kannanottojen pohjalta hoito- ja käyttösuunnitelmaa muutettiin liitteessä 4 esitetyillä tavoilla.

Toimivalta

Hallintosäännön 16 luvun 2 §:n 1 momentin kohdan 12 mukaan ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto tekee esityksen kaupunginhallitukselle sellaisissa jaoston toimialaan liittyvissä asioissa, jotka kuuluvat kaupunginhallituksen tai valtuuston toimivaltaan.

Hallintosäännön 19 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan, ellei toisin ole säädetty tai määrätty, kaupungin puhevaltaa käyttää ja kaupungin esitykset ja lausunnot ulkopuoliselle antaa kaupunginhallitus.

Esittelijä

yksikön päällikkö
Laura Walin

Lisätiedot

Virpi Karén, ympäristöasiantuntija, puhelin: 09 310 52280
virpi.karen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Talin luonnonsuojelualueen rajaus
- 2 Talin luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma
- 3 Lainhuutotodistukset
- 4 Kooste kannanotoista

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano